

Samsvar mellom observatører – eller interobservatørsamsvar?

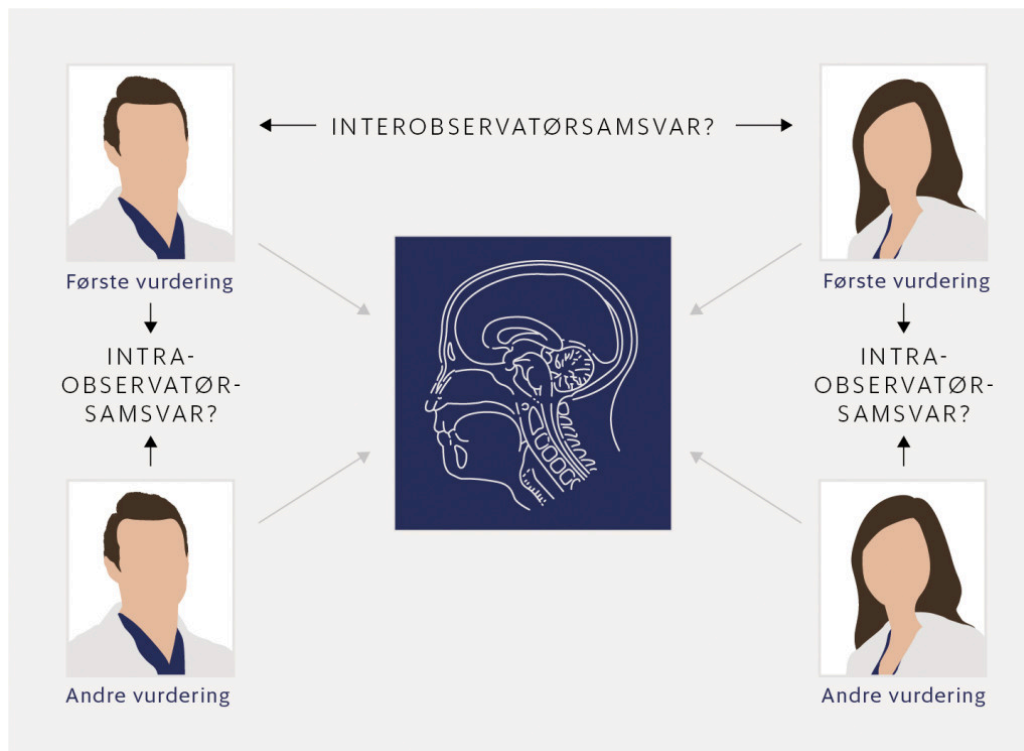
SPRÅKSPALTEN

STIAN LYDERSEN

stian.lydersen@ntnu.no

Stian Lydersen er dr.ing. og professor i medisinsk statistikk ved Regionalt kunnskapssenter for barn og unge – psykisk helse og barnevern (RKBU Midt-Norge) ved Institutt for psykisk helse, NTNU.

To observatører, for eksempel to radiologer som vurderer samme røntgenbilde, vil ikke alltid konkludere likt. Og samme radiolog vil ikke nødvendigvis komme til samme konklusjon om han vurderer samme røntgenbilde en tid senere.

Illustrasjon: Stian Lydersen, tilpasset av Tidsskriftet.

Grad av samsvar mellom observatører kalles på engelsk *interrater reliability*, *interrater agreement* eller *interobserver agreement*. Grad av samsvar mellom flere vurderinger gjort av samme observatør kalles *intrarater reliability*, *intrarater agreement* eller *intraobserver agreement* (1–5). Termene *reliability* og *agreement* brukes i litteraturen dels om hverandre, og dels med litt forskjellig betydning (3–5).

Termene *inter-rater-reliabilitet* og *intra-rater-reliabilitet*, med eller uten bindestrek, er brukt i noen lærebøker (6–8), og forklares som «samsvar mellom observatører» ((8), s. 135). Fordelen er at disse uttrykkene er nesten identiske med det engelske opphavet. Ulempen er at man bruker det engelske ordet *rater*, som gjør at det blir en hybrid, en blanding av engelsk og norsk. Kanskje *observatør* er bedre? Følgende termer er brukt i Tidsskriftet: *samsvar mellom observatører*, *interobservatørsamsvar*, *intra- og interobservatørsamsvar*, *grad av samsvar* (målt med intraklassekorrelasjonskoeffisient), *inter- og intraobservatørvariasjoner*.

Grad av samsvar kan kvantifiseres på forskjellige måter, avhengig av om den aktuelle utfallsvariabelen er dikotom, kategorisk med mer enn to kategorier, eller en skalavariabel. Aktuelle mål kan være Cohens kappa eller en variant av denne ved kategoriske data (9, 10), eller intraklassekorrelasjonskoeffisient (ICC) ved skalavariabler. En oppsummering av noen aktuelle mål finnes i ((11), s. 548–56).

Konklusjon

Hvilke termer bør vi så anbefale på norsk? Jeg tenker at vi generelt ikke behøver å skille mellom *agreement* og *reliability* i denne sammenhengen. Jeg har selv valgt å bruke uttrykket *samsvar mellom observatører* (9, 10), men *samsvar innen observatører* høres litt rart ut. Kanskje vi heller burde bruke termene *interobservatørsamsvar* og *intraobservatørsamsvar*, som er mer presise, selv om ordene blir lengre.

LITTERATUR

1. Mokkink LB, Terwee CB, Patrick DL et al. The COSMIN study reached international consensus on taxonomy, terminology, and definitions of measurement properties for health-related patient-reported outcomes. *J Clin Epidemiol* 2010; 63: 737–45. [PubMed][CrossRef]
2. Day S. Dictionary for clinical trials. 2. utg. Chichester: John Wiley & Sons, 2007.
3. de Vet HCW, Terwee CB, Knol DL et al. When to use agreement versus reliability measures. *J Clin Epidemiol* 2006; 59: 1033–9. [PubMed][CrossRef]
4. Gisev N, Bell JS, Chen TF. Interrater agreement and interrater reliability: key concepts, approaches, and applications. *Res Social Adm Pharm* 2013; 9: 330–8. [PubMed][CrossRef]
5. Kottner J, Audigé L, Brorson S et al. Guidelines for Reporting Reliability and Agreement Studies (GRRAS) were proposed. *J Clin Epidemiol* 2011; 64: 96–106. [PubMed][CrossRef]

6. Friis S, Vaglum P. Fra ide til prosjekt. En innføring i klinisk forskning. Oslo: Aschehoug, 1999.
7. Svartdal F. Psykologiens forskningsmetoder. Bergen: Fagbokforlaget, 2015.
8. Benestad HB, Laake P. Forskning: Metode og planlegging. I: Laake P, Olsen BR, Benestad HB, red. Forskning i medision og biofag Oslo: Gyldendal Akademisk, 2008.
9. Lydersen S. Cohens kappa – et mål på samsvar mellom observatører. Tidsskr Nor Legeforen 2018; 138. doi: 10.4045/tidsskr.17.0962. [PubMed][CrossRef]
10. Lydersen S. Positivt og negativt samsvar. Tidsskr Nor Legeforen 2018; 138. doi: 10.4045/tidsskr.17.0963. [PubMed][CrossRef]
11. Fagerland M, Lydersen S, Laake P. Statistical Analysis of Contingency Tables. London: Chapman and Hall/CRC, 2017.

Publisert: 30. mars 2020. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.19.0772

Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 13. juli 2026.